

De laatste tramrit naar Zandvoort

Door: Theo Durenkamp

Foto's: Beeldbank Stadsarchief Amsterdam

Zaterdag 31 augustus 1957

De laatste dag van de schoolvakantie. Maandag 2 september zou de school weer beginnen en ging ik naar de 2e klas. Omdat de zaterdag in die tijd nog een gewone schooldag was en we (net als woensdag) alleen 's middags vrij waren, besloten mijn ouders van deze laatste vakantiedag iets bijzonders te maken. Het werd iets dat mij nog altijd in de herinnering is bijgebleven: een tramrit vanuit Amsterdam naar Zandvoort en retour. Dat werd een heel bijzondere ervaring. Het was niet alleen de eerste keer dat ik deze rit maakte, het was tevens de dag waarop de laatste ritten van deze tramlijn plaatsvonden. Want per 1 september 1957 werd de lijn, gestart in 1904, opgeheven.

Theo Durenkamp (1949) is een echte Amsterdammer. Hij is altijd werkzaam geweest in het onderwijs. Hij is van 1971 tot 1988 onderwijzer en later ook hoofd van de St. Jozefschool in Sloten geweest. Hij is tegenwoordig nog steeds actief ten behoeve van de koepelorganisatie van katholieke scholen in Amsterdam (ASKO) en daarnaast ook voor de molen van Sloten.

Theo houdt actief een website bij waar hij een mix van verhalen en publicaties plaatst van toen, nu en later. Dit zijn persoonlijke herinneringen, maar ook actualiteiten.

Vier jaar geleden heeft hij dit verhaal geschreven over zijn laatste tramrit van Amsterdam naar Zandvoort.

Theo Dorenkamp, the writer of this piece, tells how he experienced his first ride on De Blauwe Tram. It was his first trip with this tram, but that day it also turned out to be his last trip, because the connection was discontinued.

It was August 31, 1957. Today I went on a trip with my dad and brother. We left for the Spuistraat where the departure point of De Blauwe Tram was. After my father had bought the tickets, we looked for a place in one of the tram carriages. The Amsterdam trams consisted of only one or two carriages, but the tram to Zandvoort consisted of three or four carriages. When we left, we were amazed. I still remember the part of the Haarlemmerweg. At the time, it was a three-lane road, with the middle lane serving as an overtaking lane for both directions. I don't know for sure, but this probably didn't always end well of course. The weather was bad in Zandvoort and the beach was quiet, but we didn't care. After we had been on the beach for a while and had walked through Zandvoort, we walked back to the station and took the tram back to Amsterdam.

Only much later did I understand that at the end of this day, while passing the last ride in both Amsterdam and Haarlem, there was a complete crowd. For many people, the lifting of this line was accompanied by a lot of emotion. The municipality of Amsterdam wanted to get rid of the line because it would hinder the increased car traffic too much with its long carriages.

From 1 September, the NZH bus from Marnixstraat replaced this tram connection; a tram line whose tracks were increasingly erased in the years that followed, with the only tangible reminder being a piece of track on the Rozengracht.

Het eindpunt van de tram naar Zandvoort in de Spuistraat. Rechts op nummer 295 de wachtkamer met de kaartverkoop

Een echte mannedag

Mijn moeder niet mee, zodat het uitstapje van mij (7) met mijn vader (39) en jongere broer (5) een echte mannen-dag werd. Het uitje was ook een beetje een compensatie voor de dagen dat mijn vader in die vakantieperiode in het ziekenhuis moest doorbrengen wegens een blindedarmoperatie. Ik herinner me nog ons bezoek aan het Onze Lieve Vrouwe Gasthuis in de Eerste Oosterparkstraat waar mijn vader op een enorme mannenziekenzaal lag met aan weerskanten zo'n 10 bedden.

Foto: Bernard Ellers (1878-1951)

Met lijn 2 naar de Spuistraat waar de 'Blauwe Tram' vertrok richting Zandvoort

Drierailig spoor

En zo vertrok ik die ochtend met mijn vader en broer naar de Spuistraat waar de Blauwe Tram, zoals in de volksmond genoemd, zijn beginpunt had. Mijn broer en ik vonden het echt enorm spannend. Het was ook echt een uitje voor ons. We hadden een broodje en wat drinken in onze tassen. Het type tram had nét iets meer weg van een trein dan de GVB-trams. Ten eerste vond ik de voorzijde echt indrukwekkender en ook waren er meer tramrijtuigen aan elkaar gekoppeld.

Foto: Beeldbank Stadsarchief Amsterdam

De Blauwe Tram in de Raadhuisstraat met op de achtergrond het paleis op de Dam.

De Amsterdamse trams bestonden in die tijd uit twee rijtuigen, maar de lijn naar Zandvoort had er drie of meer. Wat de tram ook bijzonder maakte was de spoorwijdte: ondanks dat de Blauwe Tram groter oogde, reed hij op een smalspoor van één meter breed. En omdat de GVB-trams een breder spoor hadden, lag er op het traject waarvan beide trams gebruik maakten een drierailig spoor. Een restant van dit bijzondere 'dubbele' spoor ligt nog steeds op de brug over de Singelgracht bij de kruising Rozengracht/Nassaukade. Zelfs toen enkele jaren terug het tramspoor hier moest worden vernieuwd, is dit stukje driespoor bewust weer als herinnering teruggelegd.

Tussen trein en auto

Nadat mijn vader in de wachtkamer van het tramkantoor de kaartjes had gekocht, zochten we een plek in een van de tramrijtuigen. Herinner ik me goed dat er banken waren die met fluweel waren bekleed? Er staat mij zoiets van bij, maar zeker weet ik het niet meer. Van de rit naar Zandvoort herinner ik me nog wel het stuk langs de Haarlemmerweg: aan de ene kant passeerde af en toe de trein, aan de andere kant reden de auto's op -jawel- een driebaans weg waarvan de middelste baan diende als inhaalstrook voor beide richtingen! Hollandse zuinigheid van destijds? Logisch dat dit natuurlijk niet altijd goed afliep!

Theo Dorenkamp, der Autor dieses Artikels, erzählt, wie er seine erste Fahrt mit der De Blauwe Tram erlebte. Es war seine erste Fahrt mit dieser Straßenbahn, aber an diesem Tag stellte sich heraus, dass es auch seine letzte Fahrt war, da die Verbindung eingestellt wurde.

Es war der 31. August 1957. Heute habe ich mit meinem Vater und meinem Bruder einen Ausflug gemacht. Wir fuhren zur Spuistraat, wo sich der Abfahrtsort der De Blauwe Tram befand. Nachdem mein Vater die Tickets gekauft hatte, suchten wir uns einen Platz in einem der Straßenbahnwaggons. Die Amsterdamer Straßenbahnen bestanden nur aus einem oder zwei Wagen, aber die Straßenbahn nach Zandvoort bestand aus drei oder vier Wagen. Als wir gingen, waren wir erstaunt. Ich erinnere mich noch an den Teil des Haarlemmerwegs. Damals war es eine dreispurige Straße, wobei die mittlere Spur als Überholspur für beide Richtungen diente. Ich weiß es nicht genau, aber das endete wahrscheinlich nicht immer gut. Das Wetter in Zandvoort war schlecht und der Strand war ruhig, aber das war uns egal. Nachdem wir eine Weile am Strand waren und durch Zandvoort gelaufen waren, liefen wir zurück zum Bahnhof und fuhren mit der Straßenbahn zurück nach Amsterdam.

Erst viel später verstand ich, dass am Ende dieses Tages, als ich die letzte Fahrt in Amsterdam und Haarlem passierte, eine komplette Menschenmenge da war. Für viele Menschen war die Aufhebung dieser Linie mit vielen Emotionen verbunden. Die Stadtverwaltung von Amsterdam wollte die Strecke loswerden, weil sie mit ihren langen Waggons den erhöhten Autoverkehr zu sehr behindern würde.

Die einzige Erinnerung an diese Straßenbahn ist ein Stück Gleis auf der Rozengracht.

Theo Durenkamp heeft dit verhaal naar eigen ervaring geschreven. Meer informatie over De Blauwe Tram is te vinden op internet of in de vele boeken die er geschreven zijn over De Blauwe Tram.

In 2018 - het was toen 60 jaar geleden dat de laatste tram reed tussen Amsterdam en Zandvoort- is er ook een mooie tentoonstelling geweest in het Zandvoorts Museum door Stefan de Groot. Het Parool heeft daar destijds een groot artikel over geschreven.

Station Zandvoort

Ruim een halve eeuw bood deze tram de ideale verbinding voor een dagje Zandvoort. Zo ook voor ons op die laatste zaterdag van augustus 1957. Een ideaal stranddagje werd het echter niet. Het was die dag zwaar bewolkt en het neigde naar regen. De tram zat dan ook niet vol. Lopend naar het strand staat mij een brede toegangsweg voor de geest met links en rechts een overdekte winkelgalerij die naar het strand leidde. Ik heb deze fraaie toegangsweg niet meer kunnen terugvinden.

Enmaal weer terug op het station, bekeken we in afwachting van het vertrek uitgebreid alle tramrijtuigen door er omheen te lopen. Van de terugweg herinner ik me nog dat de conducteur alle haltes omriep.

Het laatste stukje rails op de Rozengracht

Achtergelaten spoor...

Pas veel later heb ik begrepen dat aan het eind van deze dag tijdens het passeren van de laatste rit in zowel Amsterdam als Haarlem een complete volksoptocht ontstond. Voor veel mensen ging de opheffing van deze lijn gepaard met veel emotie. De gemeente Amsterdam wilde van de lijn af omdat deze met zijn lange rijtuigen te veel het toegenomen autoverkeer ging hinderen.

Vanaf 1 september verving de NZH-bus vanaf de Marnixstraat deze tramverbinding; een tramlijn waarvan de sporen in de jaren erna steeds verder werden uitgewist met als enige tastbare herinnering een stukje rails op de Rozengracht...